

TÕRVA ÜMBRUSE LINDUDE LIIGINIMESTIK (1984-1989)

Rein Mikk & Olev Merivee
 Pokardi, Tõrva, Valgamaa EE-2532 &
 Vahe 5-1, Helme P.K. 47, Valgamaa EE-2533

Meie vaatlusala küünib Pikasillast Koorküla Valgjärveni ja Jõgevestest Taageperani, kattudes niisis enam-vähem Helme kihelkonnaga. Vaatlusalale jääb Õhne jõgi oma ürgorgudega Koorkülas ja Tõrva lähedal. Huvitavaks kohaks on Holdre ja Veisjärve Lagesoo, mida vahel ka Helme Lagesooks nimetatakse. Paaril viimasel aastal oleme hakanud käima ka Väike Emajõe suudmealal. Seal on peidus kindlasti veel nii mõndagi huvitavat. Enamus vaatlusalast on kaetud põllu- ja heinamaaga; suured metsamassiivid asuvad Koorkülas.

Vaatlusi oleme teinud antud territooriumil kumbki omaette (tabel 1).

Tabel 1. Vaatluspäevade arv aastate kaupa.

Table 1. Days of observations per year.

Aasta/Year	R.Mikk	O.Merivee	Koos/Together
1984	78	130	7
1985	121	113	11
1986	104	100	10
1987	127	110	15
1988	142	217	22
1989	156	191	6
Kokku/Total	728	861	71

Töös on kasutatud ka Ernst Merivee ja Indrek Raidvee vaatlusandmeid.

Liikide järel sulgudes on esitatud linnu kohtamiste arv (isendit) aastatel 1984-1989.

1. **Järvekaur**, *Gavia arctica*. (9) Koorküla Valgjärvel nähtud ajavahemikus 14.06-25.09 1-4 is.
2. **Tuttpütt**, *Podiceps cristatus*. (19) Väike-Emajõel Pikasillal nähtud suurim hulk on 20 paari, 1988 pesitses paar Peta järvel.
3. **Kormoran**, *Phalacrocorax carbo*. 21.04.1989 Pikasilla 5 is. lennus põhja suunas.
4. **Hallhaigur**, *Ardea cinerea*. (73) 1989 pesitses paar Patküla lähedal metsa servas kuusel, lennuvõimestus 5 poegä.
5. **Must-toonekurg**, *Ciconia nigra*. (7) Pesa pole leidnud.
6. **Valge-toonekurg**, *Ciconia ciconia*. (184) Suurimas salgas 30 is. 04.09-11.09.1989 vaadeldi sookuresalgaga koos tegutsemas isendit, kes arvatavalt ööbis koos sookurgedega Holdre Lagesoos.
7. **Laululuik**, *Cygnus cygnus*. (46)
8. **Rabahani**, *Anser fabilis*. Kokku nähtud u. 20.000 lindu, sügisel 10 korda rohkem kui kevadel.
9. **Suur-laukhani**, *Anser albifrons*. (7)
10. **Hallhani**, *Anser anser*. (7)
11. **Kanada lagle**, *Branta canadensis*. 25.03.1988 lendas 2 is. üle Koorküla Piiri järve ida suunas (R. Mikk).
12. **Valgepõsk-lagle**, *Branta leucopsis*. 05.04.1987 lendas 2 is. üle Helme põhja suunas.
13. **Viupart**, *Anas penelope*. (21) Kohatud ajavahemikus 08.04-15.05.
14. **Piilpart**, *Anas crecca*. (17)
15. **Sinikael-part**, *Anas platyrhynchos*. (159) Tõrvas talvitab igal aastal saja linnu ringis.
16. **Soopart**, *Anas acuta*. 08.04.1988 paar Rulli lähedal Õhne jõe suurveelal.
17. **Rägapart**, *Anas querquedula*. (5)
18. **Luitsnokk-part**, *Anas clypeata*. (7)
19. **Punapea-vart**, *Aythya ferina*. (27)
20. **Tuttvart**, *Aythya fuligula*. (39) Väike-Emajõel vaadeldud korraga kuni 30 paari (Vooremägi).
21. **Aul**, *Clangula hyemalis*. 06.04.1988 paar Rulli lähedal Õhne jõe suurveelal.
22. **Tõmmuvaeras**, *Melanitta fusca*. 04.05.1987 paar Väike-Emajõel Vooremäe juures.

23. Sõtkas, *Bucephala clangula*. (84) Väike-Emaõel, Vooremäe lähedal kuni 50 paari korraga. 1985 pesitses paar Tõrvas, Tikste paisjärve lähedal.
24. Väikekoskel, *Mergus albellus*. (11) Rulli lähedal Ohne jõe suurveealal ja Väike-Emaõel.
25. Jääkoskel, *Mergus merganser*. (7) 1989 a. suvel Helme ojal poegadega paar (l. Raidve). Kohتامispaigad samad, mis eelmisel.
26. Herilaseviu, *Pernis apivorus*. (11)
27. Must-harksaba, *Milvus migrans*. 29.04.1988 1 is. lennus piki Väike-Emaõge.
28. Merikotkas, *Haliaeetus albicilla*. (3) Kahtlustatame pesitsemist.
29. Madukotkas, *Circus gallicus*. 24.07.1988 lendas isend kõrget üle Koorküla.
30. Roo-loorkull, *Circus aeruginosus*. (16) 2 paari pesitseb Väike-Emaõe ääres Pikasilla lähedal.
31. Välja-loorkull, *Circus cyaneus*. (14)
32. Kanakull, *Accipiter gentilis*. (49)
33. Raudkull, *Accipiter nisus*. (43)
34. Hirreviu, *Buteo buteo*. (145) Tõrva kandis toimub aktiivsem ränne piki Ohne jõe voolusängi. 02.10.1988 tiirles Helme kohal korraga 25 isendit.
35. Karvasjalg-viu, *Buteo lagopus*. (63) 22.04.1989 Holdre Lagesoo kohal tiirlemas osaliselt albinootiline isend.
36. Väike-konnakotkas, *Aquila pomarina*. (23) Paar pesitseb vaatusalal, võib pesitseta veel 3 paari.
37. Kaljukotkas, *Aquila chrysaetos*. (2)
38. Kalakotkas, *Pandion haliaetus*. Paar pesitseb vaatusalal.
39. Tuuletallaja, *Falco tinnunculus*. (33)
40. Väikepistrik, *Falco columbarius*. (3)
41. Lõopistrik, *Falco subbuteo*. (17)
42. Laanepuu, *Bonasa bonasia*. (40)
43. Teder, *Tetrao tetrix*. (43) Holdre Lagesoo mänguplatsil on kohatud kuni 41 lindu.
44. Metsis, *Tetrao urogallus*. (6) Koorküla metsades.
45. Nurrkana, *Perdix perdix*. (25)
46. Põldvutt, *Coturnix coturnix*. Paar pesitses Helme kiriku varemete lähedal põllul (1986, 1987, 1989).

47. **Täpikhuik**, *Porzana porzana*. (4) Väike-Emajõe Pikasilla kandis.
48. **Rukkirääk**, *Crex crex*. (23)
49. **Tait**, *Gallinula chloropus*. (3) Paar on pesitsenud Patküla järvekestel (1984, 1988).
50. **Lauk**, *Fulica atra*. (21) 10.04.1988. Väike-Emajõe Vooremäe lähedal 180 lindu.
51. **Sookurg**, *Grus grus*. (197) Holdre Lagesoos pesitseb tavaliselt 2 paari, samas ööbivad ka läbirändavad salgad.
52. **Väiketüll**, *Charadrius dubius*. (10)
53. **Liivatüll**, *Charadrius hiaticula*. (2)
54. **Rüüt**, *Pluvialis apricaria*. (28) Holdre Lagesoos.
55. **Kiivitaja**, *Vanellus vanellus*. (148) Alates juulist vaatlusalal ei kohta.
56. **Tikutaja**, *Gallinago gallinago*. (51) 27.04.1988 Rulli lähedal Õhne jõe suurveelal 40 is.
57. **Metskurvits**, *Scolopax rusticola*. (17)
58. **Väikekoovitaja**, *Numenius phaeopus*. 02.05.1988 1 is. 56.
59. **Suurkoovitaja**, *Numenius arquata*. (62) lennul üle Helme.
60. **Heletilder**, *Tringa nebularia*. (2) 09. ja 15.05.1986 Holdre Lagesoos 1 isend.
61. **Metstilder**, *Tringa ochropus*. (44)
62. **Mudatilder**, *Tringa glareola*. (21) Holdre Lagesoos, Väike-Emajõe suudmealal.
63. **Vihitaja**, *Actitis hypoleucos*. (24) Õhne jõel Holdrest Tõrvani 30 paari.
64. **Väikekajakas**, *Larus minutus*. (6) Väike-Emajõe suudmealal väike koloonia (5-10 paari).
65. **Naerukajakas**, *Larus ridibundus*. (134) Väike-Emajõe suudmealal koloonia u. 1000 linnuga, Pikasilla lähedal Kullijärvel u. 500 linnuga koloonia.
66. **Kalakajakas**, *Larus canus*. (82)
67. **Tõmmukajakas**, *Larus fuscus*. (2)
68. **Hõbekajakas**, *Larus argentatus*. (33) Holdre Lagesoos pesitseb 1-2 paari.
69. **Merikajakas**, *Larus marinus*. 30.03.1988 5 is. lennul üle Helme.
70. **Jõgitiir**, *Sterna hirundo*. (9) Väike-Emajõe Vooremäe lähedal oleme näinud 1-5 lindu.
71. **Mustviires**, *Chlidonias niger*. (11) Väike-Emajõe Vooremäe lähedal oleme lugenud 30-50 lindu.

72. **Kodutuvi**, *Columba livia*. Tõrvas umbes 200 lindu, Pokardis 10, Patkülas 50, Helmes 20 lindu.
73. **Õnetuvi**, *Columba oenas*. (4) Koorküla metsades.
74. **Kaelustuvi**, *Columba palumbus*. (134) 14.09.1985 500 isendiline rändesalk Koorkülas, Limbi talu põllul.
75. **Kaelus-turteltuvi**, *Streptopelia decaocto*. 20.06.1989 tõusis 1 is. lendu Tõrva - Helme teelt.
76. **Turteltuvi**, *Streptopelia turtur*. (49) 11.07.1987 tõusis Tõrvast Valgani maanteelt lendu 18 is.
77. **Kägu**, *Cuculus canorus*. (75)
78. **Värbkakk**, *Claucidium passerinum*. (2)
79. **Kodukakk**, *Strix aluco*. (35)
80. **Händkakk**, *Strix uralensis*. (6) Koorküla metsades.
81. **Kõrvukräts**, *Asio otus*. (1) 17.04.1988 1 is. Vooremäel.
82. **Karvasjalg-kakk**, *Aegolius funereus*. (6) Kuulsime 1985. ja 1987. a.
83. **Õösorr**, *Caprimulgus europæus*. (10)
84. **Piiritaja**, *Apus apus*. (64) Patkülas Mäini talu õues asustavad piiritajad peale kuldnokkade pesitsemist pesakasti.
85. **Jäälind**, *Alcedo atthis*. (5) Ohne jõel kohatud 1985., 1988., 1989. a. Peaks pesitsema Koorkülas, Vuula ja Ritsilaane kandis.
86. **Siniraag**, *Coracias garrulus*. Mais 1985. a. 1 läbirändav isend Patkülas.
87. **Väänkael**, *Jynx torquilla*. (23)
89. **Hallpea-rähn**, *Picus canus*. (18) Pikasilla lähedal oli pesa vahtra õõnes 4 m kõrgusel.
88. **Roherähn**, *Picus viridis*. (11)
90. **Musträhn**, *Dryocopus martius*. (34)
91. **Suur-kirjurähn**, *Dendrocopos major*. (134)
92. **Valgeselg-kirjurähn**, *Dendrocopos leucotos*. (6) 1986. a. pesitses Helme lähedal Ritsul oja ääres kuivanud lehtpuu õõnes.
93. **Väike-kirjurähn**, *Dendrocopos minor*. (33)
94. **Kolmvarvas-rähn**, *Picoides tridactylus*. (6)
95. **Nõmmelõoke**, *Lullula arborea*. (14) Koorküla männimetsades raiesmikel.
96. **Põldlõoke**, *Alauda arvensis*. (233)
97. **Kaldapääsuke**, *Riparia riparia*. Pokardisse tekkis 6 linnuga koloonia 1989. a., Tikstel on ammune pesitsuspaik 10-15 paariga, Helmes on ammune koloonia, kuid 1989. a. suvel seal linde ei olnud. Kaubil oli uues karjääris koloonia 10-15 paariga, Laksil oli koloonia loodud

- silouagu tegemisel jäänud mullavalli. Seal oli lennus 60 is. Koorkülas, Vuulas tekkis koloonia 1985. a. ja seal oli umbes 30 paari. 1989. a. seal pääsuke ei olnud, sest karjääri oli tasandatud.
98. **Suitsupääsuke**, *Hirundo rustica*. (172)
 99. **Räästapääsuke**, *Delichon urbica*. (90) Pokardis on pesitsenud igal aastal 4-5 paari.
 100. **Metskiur**, *Anthus trivialis*. (177)
 101. **Sookiur**, *Anthus pratensis*. (30)
 102. **Hänilane**, *Motacilla flava*. (26) Holdre Lagesoos ja Väike-Emajõe ääres.
 104. **Linavästrik**, *Motacilla alba*. (207)
 105. **Siidisaba**, *Bombycilla garrulus*. (73)
 106. **Vesipapp**, *Cinclus cinclus*. (6) Tõrvas Ohne jõel 1984. ja 1988. a. talvel.
 107. **Käblik**, *Troglodytes troglodytes*. (110)
 108. **Vösaraat**, *Prunella modularis*. (67)
 109. **Punarind**, *Erithacus rubecula*. (194)
 110. **Ööbik**, *Luscinia luscinia*. (77)
 111. **Luha-sinirind**, *Luscinia svecica cyaneola*. 03.09.1989 1 is. püüti Pokardis kasvuhoonest.
 112. **Lepalind**, *Phoenicurus phoenicurus*. (15)
 113. **Kadakatäks**, *Saxicola rubetra*. (91)
 114. **Kivitäks**, *Oenanthe oenanthe*. (56)
 115. **Musträstas**, *Turdus merula*. (87)
 116. **Hallrästas**, *Turdus pilaris*. (243)
 117. **Laulurästas**, *Turdus philomelos*. (175)
 118. **Vainurästas**, *Turdus iliacus*. (109)
 119. **Hoburästas**, *Turdus viscivorus*. (17) Rohkem Koorküla männikutes.
 120. **Võsa-ritsiklind**, *Locustella naevia*. (11)
 121. **Jõgi-ritsiklind**, *Locustella fluviatilis*. (15)
 122. **Kõrkja-roolind**, *Acrocephalus schoenobaenus*. (13)
 123. **Aed-roolind**, *Acrocephalus dumetorum*. (3) Pesitses Patkülas põdrakanepi-väljal.
 124. **Soo-roolind**, *Acrocephalus palustris*. (48)
 125. **Rästas-roolind**, *Acrocephalus arundinaceus*. (8) Väike-Emajõe suudmealal.

126. **Käosulane**, *Hippolais icterina*. (30)
127. **Vööt-põõsalind**, *Sylvia nisoria*. (3) 28.05.1986 laulis 1 is. Kirikuküla vanas surnuaias. 19.07.1987 Koorkülas Laanemetsa talu aias 1 is. 30.05.1988 laulis 1 is. Metskülas Tepatsi talu läheduses.
128. **Väike-põõsalind**, *Sylvia curruca*. (24)
129. **Pruunselg-põõsalind**, *Sylvia communis*. (60)
130. **Aed-põõsalind**, *Sylvia borin*. (51)
131. **Mustpea-põõsalind**, *Sylvia atricapilla*. (46)
132. **Mets-lehelind**, *Phylloscopus sibilatrix*. (196)
133. **Väike-lehelind**, *Phylloscopus collybita*. (259) Liigi arvukuse näitaja on teistest lehelindudest kõrgem, kuna laulab oktoobriini.
134. **Salu-lehelind**, *Phylloscopus trochilus*. (188)
135. **Pöialpoiss**, *Regulus regulus*. (80)
136. **Hall-kärbsenäpp**, *Muscicapa striata*. (33)
137. **Väike-kärbsenäpp**, *Ficedula parva*. (8)
138. **Must-kärbsenäpp**, *Ficedula hypoleuca*. (80)
139. **Sabatihane**, *Aegithalos caudatus*. (32)
140. **Sootihane**, *Parus palustris*. (97)
141. **Põhjatihane**, *Parus montanus*. (72)
142. **Tutt-tihane**, *Parus cristatus*. (34)
143. **Musttihane**, *Parus ater*. (3)
144. **Sinitihane**, *Parus caeruleus*. (100)
145. **Rasvatihane**, *Parus major*. (213)
146. **Puukoristaja**, *Sitta europaea*. (93)
147. **Porr**, *Certhia familiaris*. (37)
148. **Peoleo**, *Oriolus oriolus*. (37)
149. **Punaselg-õgija**, *Lanius collurio*. (29)
150. **Hallõgija**, *Lanius excubitor*. (32)
151. **Pasknäär**, *Garrulus glandarius*. (132)
152. **Harakas**, *Pica pica*. (157) Kevadel koosnevad salgad kuni 25 linnust.
153. **Mänsak**, *Nucifraga caryocatactes*. (20) Me ei oska eraldada seedrimänsakust.
154. **Hakk**, *Corvus monedula*. (145)

155. **Künnivares**, *Corvus frugilegus*. (138) Tõrvas enam kolooniat ei ole, lähim koloonia Poril.
156. **Hallvares**, *Corvus corone*. (253)
157. **Ronk**, *Corvus corax*. (143) Talvel Tõrva prügimäel 50-100 lindu.
158. **Kuldnokk**, *Sturnus vulgaris*. (302) Pole enam nii sage kui 15-20 aastat tagasi.
159. **Koduvarblane**, *Passer domesticus*. (46)
160. **Põldvarblane**, *Passer montanus*. (71)
161. **Metsvint**, *Fringilla coelebs*. (458) 1984. a. jaanuaris ja veebruaris talvitas Patkülas edukalt 5 is.
162. **Põhjavint**, *Fringilla montifringilla*. (16)
163. **Rohevint**, *Carduelis chloris*. (89)
164. **Ohakalind**, *Carduelis carduelis*. (71)
165. **Siisike**, *Carduelis spinus*. (103)
166. **Kanepilind**, *Acanthis cannabina*. (28)
167. **Urvalind**, *Acanthis flammea*. (53)
168. **Vööt-käbilind**, *Loxia leucoptera*. 30.12.1989 1 is. Patküla lähedal Kimmapalu metsas. (R.Mikk)
169. **Käbilind**, *Loxia ssp.* (32) Me ei oska eraldada kuuse- ja männi-käbilindu. 1989. a. oli hea käbilinnuaasta.
170. **Karmiinleevike**, *Carpodacus erythrinus*. (48)
171. **Leevike**, *Pyrrhula pyrrhula*. (128) 24.03.1988. a. Helme lähedal sõstraaias 130 is.
172. **Suurnokk-vint**, *Coccothraustes coccothraustes*. (16)
173. **Hangelind**, *Plectrophenax nivalis*. (13) 28.03.1989 Peta järve lähedal põllul 50 is. salk.
174. **Talvike**, *Emberiza citrinella*. (185) Esineb kollasepealisi isendeid.
175. **Põldtsiitsitaja**, *Emberiza hortulana*. (1) 15.05.1986 paar Kapermäe kultuurmaastikul.
176. **Rootsiitsitaja**, *Emberiza schoeniclus*. (31)

Species list of birds around the town of Tõrva

The study area is stretched out from Pikasilla up to the Valgjärve at Koorküla and from Jõgeveste to Taagepera. The number of observed birds in 1984-1989 is given in brackets after the species name. Also comments on some interesting observations are added. 176 species have been recorded in the study area.

ROO-RITSIKLIND NÜÜD KA PEIPSI ÄÄRES

Locustella luscinioides also present at the Lake Peipsi

Jaanus E l t s
EOÜ, P.K. 43, Tartu EE-2400

29. juulil 1993, järjekordsel lindude püüdmise retkel Peipsi läänerrannikule Varnja lähistele õnnestus tavapäraste liikide kõrval kätte saada ka sellele piirkonnale tavatu lind. Lähemal vaatlemisel selgus, et roolinnuga kohe kindlasti tegemist pole; küll aga meenutas linna saba oma kumera siluetiga ritsiklinnu oma. Võsa- ning jõgi-ritsiklinde olen Peipsi rannikul (Väraska lähistel Suure-Rõsnas) varemgi püüdnud. See lind siin aga ei sobinud oma välimuselt ning mõõtmetelt kummagi mainitud liigiga. Täpsem morfomeetriline analüüs näitaski, et püütud isend on samasuvine roo-ritsiklind.

Kirjeldatud püük on teadaolevalt esimene selle liigi kindlalt fikseeritud leid Peipsi rannikult. Eestis tuvastati esimene roo-ritsiklind 1977. aasta kevadel Matsalu lahe idaosas (Veroman 1978).

12. augustil õnnestus kätte saada veel 3 roo-ritsiklindu: ühe täiskasvanud emaslinnu ja kaks alles hiljuti pesast lahkunud poega. Seega liik tõepoolest pesitses antud piirkonnas.

Kirjandus: VEROMAN H., 1978. Roo-ritsiklind (*Locustella luscinioides*) Eestis. Loodusvaatlusi 1977. V. 1: 128.